

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії та методики початкової освіти

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

підготовки бакалавра
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 013 Початкова освіта
освітньо-професійна програма Початкова освіта

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, освітньо-професійна програма Початкова освіта

Розробник: Рославець Р.М, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти
Протокол № 7 від 28 січня 2021 р.

Завідувач кафедри:

проф. Пріма Р.М.

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка, 013 Початкова освіта, Початкова освіта, бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 8 год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 94 год.
		Консультації 8год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання: українська		

ІІ. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові: Рославець Руслана Миколаївна

Науковий ступінь: кандидат педагогічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація (0503784270, roslavecj@gmail.com)

Дні занять (посилання на електронний розклад: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

ІІІ. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу.

Програма навчальної дисципліни «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі» є нормативним документом факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою теорії і методики початкової освіти на основі освітньої програми підготовки здобувачів бакалавра відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, освітньо-професійної програми Початкова освіта.

Програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Вона визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач «бакалавр» відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі» є структура та механізми функціонування громадянського суспільства, зокрема діяльність у його рамках громадських рухів легально-конструктивного спрямування, а також характер взаємозв'язків, каналів і способів впливу громадянського суспільства на державу.

2. Пререквізити: «Природознавство», «Я у світі», «Я досліджую світ», «Педагогіка», «Психологія», «Логіка», «Інформаційні технології в освіті».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня початкової школи власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель у рамках даної освітньої галузі:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;
- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури особистості.

4. Результати навчання (компетентності).

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- основи даної галузі та методики викладання;
- особливості навчання предметів громадянської та історичної освітньої галузі здобувачів освіти першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності 013 Початкова освіта;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність планувати та управляти часом;
- здатність працювати автономно та в команді;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні бути **компетентними** у таких питаннях:

1. Абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях.
2. Розуміти предметну область та професійну діяльність.
3. Пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
4. Приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді.
5. Демонструвати навички міжособистісної взаємодії.
6. Здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.
7. Оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави.
8. Аналізувати психічні властивості, станів і процесів, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання першого циклу, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опановувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких змістових ліній: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

5. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів.

Тема 1. Теоретичні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі. Загальноосвітні та виховні завдання. Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі. Вимоги до загальних та обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема 2. Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до викладання громадянської та історичної освітньої галузі. Формування економічного, патріотичного, розумового та морального виховання.

Тема 3. Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах.

Роль учителя початкової школи у формуванні психологічно безпечного середовища. Забезпечення права вибору. Формування спільних цінностей. Ранкові зустрічі. Фізичне середовище. Розвиток відповідальності. Встановлення. Участь дітей в організації освітнього середовища. Багатоманітність світу і простір для кожного.

Тема 3.1. Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі.

Класифікація форм організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі за різними критеріями: за кількістю учнів, за місцем навчання, за часом навчання, за дидактичною метою.

Тема 3.2. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема 4. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі. Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання.

Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження. Класифікація методів навчання громадянської та історичної освіти. Класифікації методів навчання громадянської та історичної освіти.

Тема 4.1. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів.

Медіаосвітні технології. Класифікації медіа. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Тема 4.2. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»
Особливості використання технології портфоліо у початкових класах. Види робіт які може містити портфоліо.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Пр	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів.							
Тема 1. Теоретичні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі. Загальноосвітні та виховні завдання	8	2			4	2	
Тема 2. Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до викладання громадянської та історичної освітньої галузі. Формування економічного, патріотичного, розумового та морального виховання.	6	2			4		IPC/5
Тема 3. Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах	10	2			8		IPC/5
Тема 3.1. Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі.	24	2		2	20		IPC/5
Тема 3.2. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	18			2	14	2	IPC/5
Тема 4 Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі.	24				24		IPC/4
Тема 4.1. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів.	16			4	10	2	IPC/4
Тема 4.2. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ» Особливості використання технології портфоліо у початкових класах.	14			2	10	2	IPC/4
Модульна контрольна робота							60
Всього годин / Балів		8		10	94		Залік/40

Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)							Бал
Модульна контрольна робота (МКР — 60 балів)							60
ІНДЗ							—
Інше (вказати)							
							100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6.Завдання для самостійного опрацювання.

1. Складіть класифікацію рольових ігор, які можна використовувати в освітньому процесі щодо формування громадянської, соціальної та історичної компетентностей молодших школярів.
2. Визначте співвідношення понять «метод навчання» та «навчальна технологія». Розкрийте види інтерактивних методів навчання за характером взаємодії учителя і учнів за допомогою логічних схем.
3. Розробіть вправи в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі для розвитку вміння бачити проблеми.
4. Розробіть розділи вчительського та учнівського портфоліо
5. Розробіть план роботи гуртка, волонтерської та дитячої громадської організації в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі.
6. Розробіть конспекти інтегрованого уроку «Я досліджую світ» за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О.Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна).
7. Проаналізуйте типові освітні програми щодо реалізації «Громадянської та історичної освітньої галузі», запропонуйте до кожної з змістової лінії варіант навчального проекту.
8. Розробіть пам’ятку для учнів із виконання одного з видів Навчального проекту.
9. Назвіть відмінні риси підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створених за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі.
10. Розробіть алгоритм завдань, прийомів роботи, які будуть активізувати діяльність учнів на уроках «Я досліджую світ» за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко).

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування усіх завдань є обов’язковим, окрім випадків оформлення індивідуального відвідування або пропуску занять із поважних причин (лікарняний, важливі сімейні події тощо). В окремих випадках можлива дистанційна форма навчання.

Політика щодо академічної доброчесності. Оскільки плагіат є серйозним правопорушенням, важливо обов’язково виділяти ті частини робіт, які є запозиченими в інших авторів (робити коректні посилання).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Кінцеві терміни здачі робіт та перездачі регламентуються навчальним планом, графіком навчального процесу факультету, розкладами навчальних занять та заліково-езаменаційних сесій; складати та перескладати

іспит із дисципліни в індивідуальному порядку студент може тільки оформивши заяву на індивідуальне складання заліково-екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

5.1. Критерії поточного тематичного оцінювання студента

Загальне оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Методика навчання громадянської та всторичної освітньої галузі» здійснюється за 100-бальною шкалою. Воно включає поточне оцінювання студента за кожен модуль (згідно розподілу кількості балів по змістових модулях), оцінку за ІНДЗ, підсумкову за МКР (або оцінку за екзамен/залік).

МКР проводяться у формі письмової роботи.

5.2. Критерії оцінки студента (підсумковий контроль)

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку. Присутність усіх студентів на екзамені є обов'язковою.

У випадку, якщо за результатами семестрового оцінювання студент набрав 75 балів і більше, він може погодитись на набрану кількість балів, коли ж кількість балів менша 75 балів або студент бажає набрати більше балів, він здає залік. У випадку проведення підсумкового контролю загальна кількість балів складається із суми балів за виконання практичних завдань, (якщо є: балів набраних за ІНДЗ) та кількості балів набраних студентом на заліку. Максимальна кількість балів, що може бути отримана студентами – 60.

При визначенні кількості балів за залікову форму кнтролю викладач керується такими критеріями:

60 (максимальна кількість) балів ставиться у тому випадку, коли студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, вирішує складні проблемні завдання, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, вирішує складні проблемні завдання, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдаровання і нахили, самостійно виконує 100% від загальної практичних завдань.

50–59 балів ставиться, коли студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може робити часткові висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює понад 80% навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами, виконує не менше 90% від загальної кількості практичних завдань.

40–49 балів ставиться, коли студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, з допомогою викладача може робити часткові висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює понад 70% навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами, виконує не менше 75% від загальної кількості практичних завдань.

20–39 балів ставиться, коли студент має початковий рівень знань; знає ПОЛОВИНУ навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, із допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується у поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує до 45% від загальної кількості практичних завдань.

5–20 балів ставиться тоді, коли студент відтворює менш як половину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання, здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30% від загальної практичних завдань.

1–4 балів ставиться студенту, коли він може розрізнати об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи; мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; виконує не більш як 20% від загальної кількості практичних завдань.

Кількість балів зменшується відповідно до проценту виконання практичних завдань або при відповідях на запитання.

Питання до заліку

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі».

2. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі.

3. Методологічні основи методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі.

4. Поняття методу навчання у викладанні громадянської та історичної освітньої галузі. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання.

5. Планування та структурування змісту курсу громадянської та історичної освітньої галузі.

6. Особливості змістового забезпечення громадянської та історичної освітньої галузі

7. Основні організаційні форми навчального процесу курсу громадянської та історичної освітньої галузі.

8. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу «Я досліджую світ».

9. Мета, завдання та види перевірки навчання громадянської та історичної. 1

10.Інтегрований підхід до навчання громадянської та історичної у початковій школі.

17.Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

18.Міжпредметні зв'язки на уроках «Я досліджую світ» з дисциплінами початкової школи.

19. Економічне виховання молодших школярів при вивченні громадянської та історичної освітньої галузі.

21.Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків громадянської та історичної освіти.

22.Особливості розвивального навчання. Її розвивальний зміст.

23.Зв'язок методики викладання громадянської та історичної освітньої галузі з іншими науками.

30.Завдання і зміст громадянської та історичної освітньої галузі відповідно до Державного стандарту.

31. Міжпредметні зв'язки громадянської та історичної освітньої галузі з дисциплінами середньої школи.

38.Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання громадянської та історичної освітньої галузі.

39.Самостійна робота учнів у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

40.Основні типи уроків курсу «Я досліджую світ» у початковій школі. 41.Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках «Я досліджую світ» 42.Роль довкілля в естетичному вихованні дітей.

43.Практичні методи навчання при вивченні курсу «Я досліджую світ», їх характеристика.

44.Здійснення народознавчого підходу учнів початкової школи при вивченні курсу «Я досліджую світ».

45.Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до

них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.

46. Ігрова діяльність у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

50. Диференціація та індивідуалізація завдань на уроках «Я досліджую світ».

51. Мультимедійні та технічні засоби навчання та методика їх використання у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

53. Письмова перевірка знань і вмінь учнів на уроках «Я досліджую світ»: види, методика проведення.

54. Методика проведення експериментальної перевірки знань і вмінь учнів на уроках «Я досліджую світ».

55. Інноваційні технології вивчення громадянської та історичної освітньої галузі.

56. Особливості розвивального навчання.

5.3. Критерії оцінки студента за ІНДЗ (якщо є)

Видами ІНДЗ із дисципліни «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі» є підготовка доповіді та виступ на семінарі.

Максимальна кількість балів, отриманих студентами за ІНДЗ становить 10.

При визначенні кількості балів за ІНДЗ викладач керується такими критеріями:

8–10 балів виставляється у тому випадку, коли студент підготував доповідь, що повністю розкриває зміст вибраної теми, висловив свою власну точку зору. Застосував вивчений матеріал для власних аргументованих суджень, зробив аргументовані висновки. Під час доповіді використав наочність, роздаткові матеріали. Зумів дати відповідь на запитання по темі доповіді.

5–7 балів ставиться, коли студент при підготовці доповіді повністю не розкрив даної теми або допустив деякі неточності чи не зумів відповісти на поставлені запитання. Під час доповіді не використовував наочності чи роздаткових матеріалів.

1–4 бали ставиться, коли при підготовці доповіді студент не розкрив даної теми або допустив грубі помилки, тези мали реферативний характер. Під час виступу не використовувалися ілюстративні матеріали та були відсутні відповіді на запитання по темі доповіді.

0 балів ставиться у випадку відсутності доповіді.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка (екзамен)	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Добре	Незараховано(з можливістю повторного складання)
75–81	Дуже добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	

УП. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок з даного модуля.

Модуль зараховується студенту, якщо він успішно виконав передбачені в даному модулі всі види навчальної роботи та під час модульного контролю отримав позитивну оцінку, а відтак позитивну модульну оцінку.

Заборгованість з модуля повинна бути ліквідована студентом в поза аудиторний час.

Поточна семестрова оцінка визначається в балах як сума підсумкових модульних оцінок. Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 60 балів, то, за письмовою

подою студента, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У противному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані при поточному контролі, анулюються.

УІІ. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основні джерела:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. Ст.2598.
2. Закон України «Про громадські об'єднання» // Відомості Верховної Ради України. 2013. -№1.
3. Міжнародний пакт про громадянські права: позиція держави та погляд громадянського суспільства [Текст]. Київ : Істина, 2007. 240с.
4. Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою [Текст]: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 12 грудня 2013 р., м. Київ / Упоряд.: В.М. Яблонський, О.А. Корнієвський, П.Ф. Вознюк. Київ : НІСД, 2014. 192с.
5. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці [Текст]: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майбороди. Київ : ППіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр., 2013. 376 с.
6. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.) [Текст] / Упорядн.: Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, Гай-Нижник та ін.; Керівник проекту М.С. Кармазіна. Київ : *Ін-т політичних і етнонаціональних дослідж. ім. І.Ф. Кураса*, 2011. 808с
7. Грик М. А. Щодо співвідношення категорій "громадянське суспільство" та "громадськість" у державному управлінні [Текст] / М. А. Грик // Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 21. С. 98—101.
8. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика [Текст] / А. Колодій // Право України. 2013. № 9. С. 270—288;
9. Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою [Текст] / А. Колодій // Право України. 2014. № 4. С.9—16.
10. Корнієвський О.А. Громадянське суспільство в Україні: основні етапи інституціоналізації [Текст] / О. А. Корнієвський // Стратегічні пріоритети. 2012. № 4 (25). С. 68—73.
11. Чувардинський О. Громадянське суспільство в Україні: історичні корені [Текст] / О. Чувардинський // Політичний менеджмент. — 2008. — № 1. — С. 158 –164
12. Ковальчук В. Громадянське суспільство та його правосвідомість як основа формування легітимної влади [Текст] / В. Ковальчук // Право України. 2014. № 4. С.91—98.
13. Медведчук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України [Текст] / В. Медведчук // Право України. 2014. № 4. С. 26—35.
14. Стеценко С. Громадянське суспільство та соціальна держава: проблеми взаємодії [Текст] / С. Стеценко // Право України. 2014. № 4. С.71—80.
15. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність [Текст] / О. Ярмиш // Право України. 2014. № 4. С.134—140.

Інформаційні ресурси:

Офіційні сайти державних органів: www.rada.gov.ua/laws/- офіційний сайт Верховної Ради України <http://nsj.gov.ua/ua/about/regulations/>- сайт Національної школи України <https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch> - сайт Кабінету Міністрів України <https://www.president.gov.ua/documents/all> - сайт офіційного представництва президента України

Електронні бібліотеки:

<http://www.nbuv.gov.ua>—Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.